

פרשת נח

רבינו בחיי

הקדמה לפרשת נח

מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו (משלי כ, ז):

לגמרי, לא די שאינו משתדל במעשה המצות לקחת אותם בידיו, אלא שבשעה שהוא משתדל במעשה העבירות שעליהם נקרא אָוִיל, הוא מודיעם בשפתיו ומפרסם אותם לכל. והנה שניהם בהפך זה מזה, זה לוקח המצות בידו ומסתיר אותם וזה משתדל בפעולות רעות ומגלה אותם, ומזה אמר ילכט, כלומר הרי הוא נתפש בשפתיו, והוא מלשון "ועם לא יבין ילכט" (הושע ר, יד), ותרגם יונתן וסכלא בשפוטתיה מתאחד:

אשרי בניו אחריו, כי הוא המוכה לזרעו אחריו, כענין שאמר רבתינו ז"ל (סוטה לא) "ועשה חסד לאלפים" (שמות כ, ו) לעושים מאהבה, "ולשמרי מצותיו לאלף דור" (דברים י, ט) לעושים מיראה, האי בדרסמיה ליה והאי בדרסמיה ליה. וכן באר שלמה המלך עליו השלום במקום אחר שזכות הצדיק מועיל לזרעו אחריו, הוא שאמר (משלי יד, כו) "ביראת ה' מבטח עו ולבניו יהיה מחסה":

ויתכן לפרש כי הכתוב הנה בא לשבח שלש מעלות שהן זו למעלה מזו, הזכיר תחלה מתהלך, ומעלת ההתהלכות היא מעלה גדולה בצדיקים, והנה היא למעלה ממדרגת התמימות, ומדרגת התמימות למעלה ממדרגת הצדיק, כי יש צדיק שאינו תמים שלא הגיע למדרגת התמימות. ואלו הן סדר המעלות, אחר שהגיע למדת הצדיק עולה למדת תמים, וממדת תמים עולה למדת ההתהלכות. ושלשון אלו נמצאים בנח, הוא שכתוב: **ואלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח**

שלמה עליו השלום הודיענו בכתוב הנה כי אין האדם צדיק עד שיתהלך בתומו בעבודת ה' יתברך. וענין התהלך בתומו הוא שיעשה אדם את המצות כמשפט ושיכוון בהם לאהבתו וליראתו, לא להתגדר [גיא: להתגדל] ולא להתפאר ולא שיהיה בשביל זה מכובד בעיני הבריות יותר, כי ראוי האדם שיעשה טובות וחסדים כפי יכולתו ושלא יתפאר בהם, ושישתדל במעשים טובים ולא יספרם בשפתיו, וכל מי שמספר אותם בשפתיו ומפרסם אותם ומשתבח בהם הרי זה חוטא, ויגיעו מזה שמים רעות, האמת שיתגאה בספורו למי שקבל דבריו והאמין אותם, ושנית שהוא מבייש ומכלים למי שקבל החסד ממנו, ומדת הצדיק המתהלך בתומו שאינו מתפאר במעלותיו ובצדקותיו אשר עשה, והנה הוא נקרא איש אמונים:

ועל בן סמך שלמה עליו השלום הכתוב הנה וקשרו עם הכתוב שלמעלה ממנו, הוא שאמר (שם פסוק ו) "רב אדם יקרא איש חסדו ואיש אמונים מי ימצא", יאמר כי מנהג רוב בני אדם שיכריזו ויפרסם כל אחד ואחד החסד והטוב שהוא עושה, אבל איש אמונים שיעשה חסדים וטובות ולא יפרסמם אלא שיקסם ויסתיר אותם מי ימצא. והזכיר איש אמונים כלשון "ונאמן רוח מכסה דבר" (שם יא, ג), והוא שאמר שלמה עליו השלום במקום אחר על הענין הנה בעצמו, "חכם לב יקח מצות ואויל שפתים ילכט" (שם י, ח), ואמר כי מי שהוא חכם לב יקח המצות בידיו ויציאם אל הפעל ולא יספרם בשפתיו, והאויל הוא הפכו

תרגום יונתן

(ט) אילין יחוסין דגניסת נח נח הנה גבר ופאי

רמב"ן

(ט) אלה תולדת נח. טעמו פרושו בו קורותיו, כטעם "מה ילד יום" (משלי כו, א), וירמוז אל כל הפרשה. ואינו נכון בעיני, כי אין קורות האדם תולדותיו: והנכון שהוא כמשמעו, כמו "אלה תולדת בני נח" (לקמן י, א). "ואלה תולדת ישמעאל" (להלן כה, יב), יאמר "אלה תולדות נח שם חם ויפת". אבל החזיר "וילד נח", בעבור שהפסיק ואמר "נח איש צדיק תמים הנה" להודיע למה צוהו בתבה. ואף על פי שכבר אמר למעלה (ה, לב) "יהיה נח בן חמש מאות שנה וילד נח את שם את חם ואת יפת", חזר להזכירם פעם אחרת, להגיד כי לא היה בכל אבותיו שילידו בנים ובנות. וזה טעם "שלשה בנים", כי יזכיר מספרם לאמר כי אלה שלשה לבדם היו תולדותיו, ונצלו בזכותו, "ומאלה נפצה כל הארץ" (להלן ט, ט):

רבינו בחיי

(ט) אלה תולדת נח איש צדיק תמים הנה בדרתיו את האלהים התהלך נח. תולדת, לשון מקרים, כענין שכתוב (משלי כו, א) "כי לא תדע מה ילד יום", שהרי הנזכר אחריו כן וילד נח שהן התולדות. והנזכר הכתוב בצדיק הנה שלש מעלות של שבח שהיו בהפך מבני דורו, האחת שהיה צדיק במעשיו, לא איש חכם כבני דורו שכתוב בהם (להלן פסוק יא) "ותמלא הארץ חמס". השנייה שהיה תמים, והוא השלם בכל מדותיו, כי הבהמה השלמה בלי מום יקראנה הכתוב תמימה, כלשון הכתוב (במדבר יט, ב) "פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום", ומום האדם היא המדה המגונה, ועל כן הזכיר בגם כי היה תמים שלם אין בו מום, כי אין בו מדה מגונה, ואמר הכתוב (תהלים קיט, א) "אשרי תמימי דרך", ובאורו תמימי המדות, וזה הפך מבני דורו שהיו בעלי מדות מגונות, הוא שכתוב בהם (להלן פסוק יב) "כי השחית כל בשר וגו'".

השלישית את האלהים התהלך נח, וידוע כי מדת ההתהלכות לא מצאנוה רק ביחידיו הדור. ומה שאמר הכתוב (דברים יג, ה) "אחרי ה' אלהיכם תלכו" ולא אמר התהלכו, לפי שהוא מדבר עם כלל ישראל, והמעלה הגדולה הזאת איננה כי אם בפרטי היחידים סגולות כל דור ודור. ועוד שאין לשון זה נופל אלא על הצדיק שהשיג מעלת השמש וכוחות הגלגלים והכוכבים וכיצד הם פועלים פעולות בשפלים, לפי שעם ההשגה הזאת מתפרסמת מעלת אדון הכל ורוממותו, וכן אמר דוד (תהלים יט, ב) "השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הקיץ", ומוזה אמרו רבותינו ז"ל (שבת עה, ב) כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר (ישעיה ה, יב) "נאת פעל ה' לא יביטו וגו'", וכתוב (תהלים פב, ה) "לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו". ועל כן אמר בגם את האלהים התהלך נח, כי השיג מהלך השמש וכוחותיו העצומים וידע כוחות הכוכבים והמזלות, ולא נטה לבו אחריהם כי ידע בחכמתו כי יש סבה עליונה על כלן ונדבק בה, וזה בהפך מאנשי דורו שהיו עובדי השמש והיו שקועים בעבודת הכוכבים והמזלות ועושים אותם אלהות, וזה שכתוב בהן (להלן פסוק יא) "ותשחת הארץ" כי נטיית הדעת אחר עבודה ונה נקרא השחתה, כענין שכתוב (שמות לב, ז) "כי שחת עמך", מזה קרא הכתוב (משלי כח, כד) לירבעם העובד עבודה ונה "איש משחית" (ברכות לה). ובאר כי ההשחתה היתה לפני האלהים, וכענין שכתוב בעבודה ונה (שמות כ, ג) "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני".

והמעלה הזאת מצאנוה לחנוף ראשונה, והוא הראשון הקודם בה, שכתוב בו "ותהלך חנוף את האלהים" (לעיל ה, כב), כי נסתכל בדורו של אנוש שהיו עובדי השמש והכוכבים והמזלות, ועמד הוא על החכמה ההיא על השלמות וידע והשיג כי יש סבה ראשונה עליונה על הכל, ומתוך שני חזיו שהיו שלש מאות ששים וחמש כמנין ימות החמה נרמו לנו בכתוב שהשיג מהלך השמש ונדבק בסבה העליונה יתברך. גם באברהם הנזכר בו הכתוב "ותהלך לפני ה' והיה תמים" (להלן יז, א), ממה שידוע (בראשית רבה לה, יג) שהוא התנפח עם האמות הרבה כענין האמונה ומשפטו וחוקו, שהיה חולק תמיד עם אנשי כותא עיר מולדתו שהיו כלם עובדי השמש והיו אומרים עליו כי הוא אלוה והיו מביאין לדבריהם ראיות גדולות, וכראותם לעין כוחו הגדול והעצום בשפלים, ואברהם היה מודה להם בזה כלומר בעוצם כוחו הגדול, אף כגרון ביד האוימן, ועל כן מסר נפשו לכבשן האש, וזהו "אשר הוצאתיה מאור בשדים" (להלן טו, ז):

ספורנו

(ט) תולדת נח. ענינו וילדי ימיו: צדיק. במעשה:

חזקוני

(ט) אלה תולדת נח. כל מקום שנאמר "אלה" פסל את הראשונים, הראשונים כל יצר מחשבות לבם רק רע כל

היום והלכו לאבוד, אבל נח איש צדיק תמים היה והעמיד דורות לעולם: תולדת נח. לשון מקראות וסבות, כמו "כי לא תדע מה ילד יום" (משלי כו, א), וכן פירש רש"י גבי "אלה תולדות יעקב יוסף וגו'" (להלן לו, ב), כלומר אלה הקורות והסבות של נח, כמו שמפרש והולך שהיה צדיק ודורו רשעים, ובעונם נשחתו והוא נמלט:

כלי יקר

שגם היה "איש צדיק תמים וגו'" על כן הלכו כל תולדותיו לחיי עולם, וכל התולדות הקודמים לחרפות ולדראון עולם. ולדבר אחר שפירש רש"י ללמדך שעיקר תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים, הנזכר "אלה" למעט סתם תולדותיו, לומר לך אלה הם עיקר תולדותיו, ונזכר זה כאן, לפי שכבש ד' מצינו ולא הוליד הרבה בנים ובנות, ואולי יצטער נח על זה, על כן אמר שזולת זה היו לו הרבה תולדות מעשים טובים, טוב מבנים ומבנות:

(ט) אלה תולדת נח איש צדיק וגו'. פירש רש"י הואיל והזכירו ספר בשבחו. ולפי זה היה לו לספר בשבחו סוף בראשית, כי גם שם הזכירו, אלא לפי שנאמר כאן אלה תולדת, וכל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, לומר לך שכל הראשונים תולדותיהן אינן נקראים תולדות, כי ימחה זכרם במבול והיו כלא היו, אבל אלה נקראו תולדות קיימים, על כן הוצרך כאן ליתן טוב טעם למה נשארו אלו יותר מאלהם, לפי

אונקלוס

תַּמִּים הָיָה בְּדֶרְתִּיו אֶת־הָאֱלֹהִים הַתְּהֵלֶךְ־נָח: וַיּוֹלֶד נָח שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־

שְׁלִים הָיָה בְּדֶרְתִּיו
בְּדַחֲלָתָא רִבִּי הַלִּיף נָח:
וַיּוֹלֶד נָח תְּלָתָא בְּנֵי יִתְ

רש"י

שפתי חכמים השלם

בְּדֶרְתִּיו. יֵשׁ מַרְצוּתוֹ דּוֹרָשִׁים אוֹתוֹ לִשְׁבָּח, כָּל שָׁנָן שְׁאִילוֹ
הָיָה צָדוֹר לְדִיקִים הָיָה לְדִיק יוֹסֵר. וְיֵשׁ שְׁדוֹרָשִׁים אוֹתוֹ
לְגִנְחֵי, לְפִי דוֹרוֹ הָיָה לְדִיק, וְאִילוֹ הָיָה צָדוֹרוֹ עַל אֲבָרָהָם
לֹא הָיָה נֶחֱשֶׁב לְכָלוֹם (תַּנְחוּמָא ה'; בְּרַאשִׁית רַבָּה ט"ז טו): **אֶת**
הָאֱלֹהִים הַתְּהֵלֶךְ נָח. וְצִדְקָהָם הוּא חוֹמֶר "הַתְּהֵלֶךְ"
לְפָנֵי (וְהֵלֵן יו', א). לֹא הָיָה לְרִיד סַעַד לְתוֹמָכוֹ, אֲבָל אֲבָרָהָם
הָיָה מִתְחַזֵּק וּמִתְהַלֵּךְ צִדְקוֹ מֵאִלּוּ (ט"ז וס"ז): **הַתְּהֵלֶךְ.**
לְשׁוֹן עֲבָרָה. וְהוּא שְׁמוֹשׁוֹ עַל ל' (נ"א: ה') וְלְשׁוֹן צִדָּה

ד' וקשה, היאך דורשין לגנאי, כיון שהיה צדיק. ויש לומר שהיה
סומך על "את האלהים" כמו שפירש רש"י ז"ל. ואיך שדורש
לשבח, מפרש לקרא אדרבה, גבי אברהם כתוב (בראשית כד, מ)
"התהלכתי" ולא בתמידות, לפי שהיה לו עסק כדי להכניס הבריות
תחת כנפי שכניה, אבל נח לא היה עסק עם בני דורו לפי שהיו
רשעים גמורים, כתב "את האלהים", כלומר שלא היה לו שום עסק
כי אם עם אלהים (מהרש"ט): ואפשר נמי דהוקשה, דהיה לו לכתוב
בדורו, ומדאמר "בדרתיו" משמע בכל העשרה דורות מאדם עד נח
היה צדיק תמים, לכך אמר מר סבר לשבח. ומר סבר לגנאי, לפי
מעשי אלו עשרה דורות היה צדיק אבל וכו'. ואפשר נמי דבהא
פליגי, דמר סבר ד"בדרתיו" קאי על עשרה דורות שמהם עד נח,
ומר סבר על עשרה דורות מנח עד אברהם, הא בדורו של אברהם
וכ' (נחלת יעקב): ואף על פי ששניהם מודים שלא היה צדיק גמור אלא לפי דורו, דאם לא כן מאי כל שפן דקאמר, מפל מקום בפירוש
"בדרתיו" קמיפלגי, מר סבר "בדרתיו" לשבחי הוא דאיתי, לומר אף בדרתיו שהיו רשעים והיה לו ללמוד ממעשיהם אפילו הכי היה
צדיק, כל שפן אם היה וכו'. ומר סבר לגנותו הוא דאיתי וכו' דפירשתי לעיל. אבל כולי עלמא מודו שאילו היה בדר צדיקים והיתה
צדקתו כמו שהיתה עכשיו לא היה נחשב לכלום, וכולי עלמא מודו שאילו היה בדר צדיקים היה צדיק יותר, לפי שאינו דומה מי שגדל
בתוך צדיקים למי שגדל בתוך רשעים. והא דדרש "בדרתיו" חד מנייהו לגנאי וחד מנייהו לשבח, אף על פי שאין להם הכרח אם לגנאי
אם לשבח, משום דחד מנייהו סובר ד"בדרתיו" קאי א"היה" דסמיך ליה, לומר שזה היה בזמן דורותיו שהיו רשעים, וכל שפן וכו'. וחד
מנייהו סובר ד"בדרתיו" קאי א"צדיק" דלעיל מנייהו, כאילו אמר צדיק בדרתיו, שפירושו צדיק לפי דורו, וזהו לגנאי בלי ספק (הרא"ם):
קשה, והלא בגנותו בהמה טמאה לא סיפר הכתוב (בבא בתרא סג), ואיך דורשין בגנאי של צדיק. יש לומר, דאין דורשין בגנאי של נח, אלא
בגנות הדור, אשר נח שהיה צדיק תמים והיה צריך סעד לתמוכו, ולא באברהם, אלא ודאי שהדור היה גרוע (דברי דוד): ה' דעת רש"י ד"את
אלהים" משמע הליכתו של נח במקום שאין אדם שם, כי אם אלהים לבד, והיה פורש מבני אדם, לפי שהיו כולם רשעים, ונרא שמה ילמד
ממעשיהם הרעים, דנח לא היה צדיק כל כך, אלא צריך סעד, לכך "את האלהים התהלך נח". כלומר במקום שאין שם אלא אלהים לבד אבל
אברהם מתחזק בצדקו מאיליו, לפי שהיה צדיק גמור, והולך בין הרשעים והוכיחם ומגייירם, ולא היה נרא שמה ילמד ממעשיהם, לפיכך לא
צריך סעד: (מבנין התפעל: ר' רוצה לומר שהלך מ"ממילת התהלך דגושה, וזהו לשון כבוד:

אבן עזרא

תַּמִּים בָּלְבוּ. וְתַמִּים תָּאֵר הַשֶּׁם, מִפְּעֻלֵי הַכֶּפֶל, וְהוּא תַּמִּים (נ"א: תמ"ם): **וְנָח בְּדֶרְתִּיו.** בְּדוֹרוֹ בַּעַת הַמַּבּוּל וּבְדוֹרוֹת שְׁהִיו
אַחֲרָיו, כִּי הוּא חָיָה עַד שֶׁהָיָה אֲבָרָהָם בֶּן חֲמִשִּׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה, וְהַסִּימָן, הָיָה אָבִינוּ בֶן גִּי' כַּאֲשֶׁר מֵת נָח:

בעל הטורים

תַּמִּים הָיָה. "הָיָה" עוֹלָה לְמִנְיָן עֲשָׂרִים. לומר שהיה תמים בכל
עֲשָׂרִים דוֹרוֹת שֶׁמֵּאָדָם עַד אֲבָרָהָם. אֲבָל מִשְׁבָּא אֲבָרָהָם
לֹא נֶחֱשֶׁב תַּמִּים: **אֶת הָאֱלֹהִים הַתְּהֵלֶךְ נָח.** סוּפֵי תְבוּת חֶקֶם.

דעת זקנים מבעלי התוספות

הָיָה. כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "הָיָה" רָאָה עוֹלָם חָדָשׁ וּפְרָגָם
אַחֲרָיִם, נָח יוֹסֵף מִשָּׁה אִיּוֹב בְּכֻלָּן נֶאֱמַר "הָיָה", וּבְכֻלָּן
תִּמְצָא שְׁנֵי דְרָכִים הִלּוּ (ע"י בראשית רבה ל, ח; תנחומא שמות יג):

אור החיים

וּמִרְדּוֹ בּוֹ וְכוּ', כִּיּוֹן שֶׁבָּא נָח וְכוּ', רִישׁ לְקִישׁ אֲמַר קוֹדֵם
נָח הָיוּ הַמַּיִם עוֹלִים וּמִצִּיפִין אוֹתָם מִקְבְּרֵיהֶן כִּיּוֹן שֶׁבָּא
נָח בְּנוֹחוֹ וְכוּ', עַד כָּאן. זֶה הוּא שְׁמוֹנֶה בְּסֵדֶר תּוֹלְדוֹתָיו
בְּאוֹמְרוֹ פַּעַם שְׁנִית נָח:

תּוֹלְדֹת שְׁנִית, אִישׁ. פִּירוּשׁ הָיִתּוּ אִישׁ אֲדָמָה, וְהוּא
עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם וַיֵּל (עיי' תנחומא בראשית יא),
וּמִעֲצָבוֹן יָדִינוּ (לעיל ה, כט), עַד שֶׁלֹּא בָּא נָח לֹא הָיָה
לָהֶם כְּלִי מַחְרִישָׁה וְהוּא הָכִין לָהֶם וְכוּ', עַד כָּאן, וְהוּא
שֶׁרָמוּ בְּתִיבַת אִישׁ:

ליקוטי מצודות

תַּמִּים. מִלְשׁוֹן תָּם וְשֶׁלֶם (יהושע י, יג): מִלְשׁוֹן תָּם, רָצָה לומר דָּבָר
שֶׁלֶם וְאֶמֶת (שמואל א יד, מא); מִלְשׁוֹן תָּם וְיֹשֶׁר (יחזקאל כח, טו):

• מִקְצֵת שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם אוֹמְרִים בְּפָנָיו, וְכוּלּוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. מִקְצֵת שִׁבְחוֹ בְּפָנָיו - דְּכַתִּיב "כִּי אִתָּךְ רָאִיתִי צָדִיק לְפָנֵי בְּדוֹר הַזֶּה"
(בראשית י, א), כּוּלּוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו - דְּכַתִּיב "נָח אִישׁ צָדִיק תַּמִּים הָיָה בְּדֶרְתִּיו" (עירובין יח): • אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "בְּדֶרְתִּיו" לֹא בְּדוֹרוֹת
אַחֲרָיִם, וְרִישׁ לְקִישׁ אֲמַר: "בְּדֶרְתִּיו", כָּל שָׁנָן בְּדוֹרוֹת אַחֲרָיִם (סנהדרין קח):

ליקוטי בבלי וירושלמי

(ט) **צָדִיק, תַּמִּים.** • וְדִלְמָא נָח גּוֹפִיָּה טְרִיפָה הָיָה "תַּמִּים" כְּתִיב
בִּיה. וְדִלְמָא תַּמִּים בְּדֶרְכֵיז "צָדִיק" כְּתִיב בִּיה. דִּלְמָא תַּמִּים
בְּדֶרְכֵיז צָדִיק בְּמַעֲשָׁיו הָיָה. (עבודה זרה ו, נא, ובחים קטו): **בְּדֶרְתִּיו.**

• מִקְצֵת שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם אוֹמְרִים בְּפָנָיו, וְכוּלּוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. מִקְצֵת שִׁבְחוֹ בְּפָנָיו - דְּכַתִּיב "כִּי אִתָּךְ רָאִיתִי צָדִיק לְפָנֵי בְּדוֹר הַזֶּה"
(בראשית י, א), כּוּלּוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו - דְּכַתִּיב "נָח אִישׁ צָדִיק תַּמִּים הָיָה בְּדֶרְתִּיו" (עירובין יח): • אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "בְּדֶרְתִּיו" לֹא בְּדוֹרוֹת
אַחֲרָיִם, וְרִישׁ לְקִישׁ אֲמַר: "בְּדֶרְתִּיו", כָּל שָׁנָן בְּדוֹרוֹת אַחֲרָיִם (סנהדרין קח):

תרגום יונתן

שלים בעובדין טבין הנה בדרוהי ברחלתא דיי הליף נח: (י) ואוליד נח תלתא בנין ית

רבינו בחיי

בדרתיו. הנה ראוי לומר בדורו, אלא כשכא המבול היה בן שש מאות שנה (להלן י, ו) וכבר עברו עליו דורות הרבה, והגיד לה הכתוב כי כל הדורות ההם השחיתו ולא היה בכלן ראוי להנצל וזלזל:

את הרשע" (דברים כה, א), וכן "ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית" (נחמה ט, לג), וכן "בצדק תשפט עמיתך" (ויקרא יט, טו). אבל באברהם שאמר "לעשות צדקה ומשפט" (להלן יח, יט) שבח אותו בצדק שהוא המשפט וברחמים שהיא הצדקה, ורבי אברהם אמר, "צדיק" במעשיו, "תמים" בלבו. וכתוב "תמים אתה בדרךך" (יחזקאל כח, טו):

ואחר שאמר שהוא איש צדיק, כי איננו איש חסם ומשחית דרכו כבני דורו החסידים, אמר שהיה מתהלך את השם הנכבד, ליראה אותו לבדו, איננו נפתח אחרי הוכרי שמם ומנחש ועונן, וכל שכן אחרי עבודה זרה, ואיננו שומע להם כלל. רק בשם לבדו הוא דבק תמיד, והולך בדרך אשר בחר השם, או אשר יורה אותו, כי נביא היה. וזה בטעם "אחרי ה' אלהיכם תלכו ואתו תיראו" (דברים יג, ה), הנאמר בהרחקת המתנבא לעבד עבודה זרה ונותן אות ומופת, כאשר אפרש. ועוד אפיר זה בפסוק "התהלך לפני והיה תמים" (להלן יח, א), אם יהיה תמים דעות עמי:

והנה אחר שהיה נח צדיק ואיננו ראוי לענש, גם בניו וביתו ראויים להנצל בנכותו, כי היה ענש עליו אם יכרת ורעו. או יאמר כי הוא צדיק שלם וגם בניו וביתו צדיקים, כי הוא למדם כענין שכתוב (להלן יח, יט): "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו" (להלן יח, יט):

בדרתיו. יש מרבותינו שדרשוהו לטובה: כל שכן אם היה בדור של צדיקים, ויש שדורשין לגנאי. לשון רש"י. והנכון

ספורנו

תמים. במושכלות: **בדרתיו.** כפי דורותיו, והם היו קצת דורו של מתושלח ושל למך ושל, והדורות שהולידו בני דורו בת"ר שנה: **את האלהים התהלך נח.** הלך בדרךיו להטיב לזולתו, והוכיח בני דורו בדברי רבותיו וזל (נחומא נח ה), וכן כתב עליו ברוס הפלדוי:

(י) **ויולד נח.** מאז שהתחיל להוכיח בני דורו זכה לבנים:

"ויהיו בני נח היצאים מן התבה וגו'" (להלן ט, יח). "יוסף היה רעה את אחיו" (להלן לו, ב), אַתְמוֹל "ענו בכבד רגלו" (תהלים קה, יח), עֲכָשִׁי "יוסף הוא השליט" (להלן מב, ו). "ומשה היה רעה" (שמות ג, א), אַתְמוֹל ברח מפני פרעה, עֲכָשִׁי מִשְׁקַע אֶת רֶבּוֹ בְּמִים. "איש היה בארץ עוז איוב שמו" (איוב א, א), אַתְמוֹל "ישפך לארץ מִרְדֵּתִי" (שם טו, יג), עֲכָשִׁי "יוסף ה' את כל אשר לאיוב לַמִּשְׁנָה" (שם מב, י):

(י) **ויולד נח שלשה בנים.** שנאן בשביל שפא להזכיר נח שהיה צדיק בדורותיו, חזר והזכיר בניו אחריו שמהם עמד עולם:

אור החיים

הכתוב כי בכולם היה הוא מסוים, והגם שהיה מתושלח, זה הוא לבדו נשאר מיתר הראשונים שלפני פניו: **ה, את האלהים וגו'.** פירוש שגם עם ה' הנהיג יניחה ומנוחה, והוא על דרך אומרים וזל (בראשית רבה כה, ב), וזה לשונם, רבי אליעזר אומר על שם קרבנו נקרא שְׁנָאֲמַר (להלן ח, כא) "וירח ה' את ריח הניחח", עד כאן, ולזה חזר לומר פעם שניה נח ולא הספיק במה שהזכירו בתחילת הפסוק. ואמר לשון הליכה, כי כן יאמר גם על הנהגה הטובה בדרך אומרו (דברים כח, ט) "והלכת בדרךך", ודקדק לומר התהלך לומר בתמידות היה מרצה קונו יתברך, וקרבנו יוכיח על הכלל, וכו' ונתישבו כל הדקדוקים, גם אומרו "אלה" כי אין בקודמים ביצא בתולדותיו:

(י) **ויולד נח וגו'.** קשה, א, למה הוצרך לחזור פעם שניה לומר "ויולד" והלא כתבו בפרשה הקודמת

כלי יקר

גדור בשלשמן, כי "איש צדיק", היינו שלא היה גזול משל אחרים, "תמים היה בדרתיו", היינו שהיה גדור מעריות, כי נולד מהול והנה תמים, "את האלהים התהלך נח", ולא פנה אל

רמב"ן

איש צדיק תמים היה. יזכיר הכתוב שהיה נכאי ושלם בצדקו, להודיע שראוי להנצל מן המבול שאין לו ענש כלל, כי הוא תמים בצדק. כי הצדיק הוא הנכאי בדין, הפך הרשע, כמו שאמר "והצדיק את הצדיק והרשיעו

את הרשע" (דברים כה, א), וכן "ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית" (נחמה ט, לג), וכן "בצדק תשפט עמיתך" (ויקרא יט, טו). אבל באברהם שאמר "לעשות צדקה ומשפט" (להלן יח, יט) שבח אותו בצדק שהוא המשפט וברחמים שהיא הצדקה, ורבי אברהם אמר, "צדיק" במעשיו, "תמים" בלבו. וכתוב "תמים אתה בדרךך" (יחזקאל כח, טו):

ואחר שאמר שהוא איש צדיק, כי איננו איש חסם ומשחית דרכו כבני דורו החסידים, אמר שהיה מתהלך את השם הנכבד, ליראה אותו לבדו, איננו נפתח אחרי הוכרי שמם ומנחש ועונן, וכל שכן אחרי עבודה זרה, ואיננו שומע להם כלל. רק בשם לבדו הוא דבק תמיד, והולך בדרך אשר בחר השם, או אשר יורה אותו, כי נביא היה. וזה בטעם "אחרי ה' אלהיכם תלכו ואתו תיראו" (דברים יג, ה), הנאמר בהרחקת המתנבא לעבד עבודה זרה ונותן אות ומופת, כאשר אפרש. ועוד אפיר זה בפסוק "התהלך לפני והיה תמים" (להלן יח, א), אם יהיה תמים דעות עמי:

והנה אחר שהיה נח צדיק ואיננו ראוי לענש, גם בניו וביתו ראויים להנצל בנכותו, כי היה ענש עליו אם יכרת ורעו. או יאמר כי הוא צדיק שלם וגם בניו וביתו צדיקים, כי הוא למדם כענין שכתוב (להלן יח, יט): "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו" (להלן יח, יט):

בדרתיו. יש מרבותינו שדרשוהו לטובה: כל שכן אם היה בדור של צדיקים, ויש שדורשין לגנאי. לשון רש"י. והנכון

חזקוני

איש צדיק תמים היה. נותן טעם למה מצא חן יותר מכל בני דורו: **תמים.** בר חסין אמר כל מי שנאמר בו תמים השלים שנותיו למדת השבוע (בראשית רבה ל, ח), ונח כמו כן מאותו זמן שנאמר בו תמים השלים וחי אחרי כן שמיטין ויובלות, ששנת המבול לא היתה מן המנין, שהרי נשתנו בה סדרי בראשית: **הנה.** כל מי שנאמר בו "הנה" ראה עולם חדש. "נח איש צדיק תמים היה", אַתְמוֹל "וימח את כל היקום" (להלן ו, כג), עֲכָשִׁי

"ויהיו בני נח היצאים מן התבה וגו'" (להלן ט, יח). "יוסף היה רעה את אחיו" (להלן לו, ב), אַתְמוֹל "ענו בכבד רגלו" (תהלים קה, יח), עֲכָשִׁי "יוסף הוא השליט" (להלן מב, ו). "ומשה היה רעה" (שמות ג, א), אַתְמוֹל ברח מפני פרעה, עֲכָשִׁי מִשְׁקַע אֶת רֶבּוֹ בְּמִים. "איש היה בארץ עוז איוב שמו" (איוב א, א), אַתְמוֹל "ישפך לארץ מִרְדֵּתִי" (שם טו, יג), עֲכָשִׁי "יוסף ה' את כל אשר לאיוב לַמִּשְׁנָה" (שם מב, י):

(י) **ויולד נח שלשה בנים.** שנאן בשביל שפא להזכיר נח שהיה צדיק בדורותיו, חזר והזכיר בניו אחריו שמהם עמד עולם:

ג, צדיק, רמז כי הוא יסוד העולם, על דרך אומרו (משלי י, כה) "וצדיק יסוד עולם", שאילו לא היה הוא לא היה העולם במציאות והיה הכל כלא היה במבול, ובו יסד ה' עולמו:

ד, תמים, על דרך אומרים וזל (בראשית רבה דף ו עמוד א), וזה לשונם, צדיק במעשיו תמים בדרךיו, ופירש רש"י (ד"ה תמים) וזה לשונם, בדרךיו עניו ושפל רוח, עד כאן. זה יגיד עוצם אישורו שאפילו בדורותיו הרעים, את כולם היה עניו וכו', והוא לפנים משורת הדין, כי שורת הדין נותנת "עם חסיד וגו' ועם עקש וגו'" (שמואל ב כב, כו-כו), והוא לא כן עשה, ועוד שאפילו בעיני דורותיו הוכר היותו עניו, והוא אומרו "תמים בדרתיו", ואמר לשון רבים להגיד מעלתו, והנה כל אדם ישיג הכרת שלושה דורות האחד דור אביו, ושני דורו, ושלישי דור בניו, והגיד

איש צדיק תמים היה בדרתיו. לפי שדור המבול השחיתו התעיבו בשלשה מיני השחיתות שזכרו בפרשה, והם עבודה זרה וגילוי עריות וגזל, על כן הקדים לומר שגם היה